

ВЕДИЧНІ ЗНАННЯ ПРО ЗДОРОВ'Я: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ

Степанюк Юрій

*засновник ведичної академії «Школа Екадаші», філософ,
послідовник гаудія-вайшнавизму і бхакті-йоги
м. Рівне, Україна*

Розбудова громадянського суспільства в Україні залежить від затвердження духовних надбань цілого людства, тому особливого значення набуває проблема формування свідомості людини, її психологічних установок, дослідження процесів особливостей формування поведінки людини в соціумі, її соціальних уявлень. Переживання людини і висвітлюють її стан як відкритість існуючому світові й світам, які переживаються у її свідомості, коли вона «трансцендує» власне «я», тобто виходить поза власні межі. Уява людини робить її вільною, вона сама створює образи, які висвітлює в певних поняттях, у мові. Єдність формування процесів мислення та мови також є важливим моментом для аналізу тих змін, що відбуваються у свідомості людини. Поняття є важливим засобом не тільки для спілкування людей, але й для описування того, що існує у світі та для відкриття нових світів. Такі зміни можуть бути як «зовнішнього» характеру (тобто, під впливом оточуючого довкілля), так і «внутрішнього» характеру (зміни індивідуального «я») – у їх органічній єдності.

Сьогодення розкриває процеси проникнення поняття «особистість» у релігію, культуру, навіть до біологічно-орієнтованих теорій; повсюдними постають пошуки синтетичного підходу, який враховує в структурі особистості всі її характеристики, всі її аспекти. Сучасні філософські, релігійні, соціологічні теорії особистості вимагають розгляду як біологічних («біогенних»), так і психологічних («психогенних») і соціальних («соціогенних») її аспектів.

Діалектична психологія (О. Леонтьєв, В. Мясіщев, С. Рубінштейн та ін.) – визначає, що головним є те, що людина є мінливою істотою, її психіка – нестабільною, а стримує людину в її поведінці, думках і діях її особистісний смисл. Методологічне значення діалектичної психології полягає в тому, що для розкриття змісту ведичного знання, є органічна єдність свідомості та діяльності, тому що «бездіяльна свідомість є чистим духом, абстракцією, а несвідома діяльність є зворотним боком тієї ж інтроспективної психології» (С. Рубінштейн). Положення, яке розроблялося у XIX – на початку XX ст., що всі психічні прояви в людині можна звести

до фізичних і хімічних процесів, що вимірюються в просторі й часі, є «загрозою для сучасної цивілізації та найважливішою методологічною помилкою» (А. Гарді, директор Наукового центру об'єктивних досліджень релігійного досвіду, Манчестер, Велика Британія).

Важливими у методологічному аспекті є філософсько-психологічні теорії, які сприймають особистість як «самодіяльну, самотворчу, цілепокладальну і усвідомлену діяльність, як завершену систему, скоріше метафізично, ніж обґрунтовану експериментально» (В.Штерн).

Ведичне знання враховує всі рівні особистості – соматичні, вітальні, психічні й духовні у їх взаємодії. Релігійні переживання мають значення для всієї цілісної системи особистості, в загальній «ієрархії цінностей» в житті особистості. Більше того, особистісна духовна сфера розглядається як домінантна і як така, що знаходиться у певних відносинах з душевною та біологічною. Ведичне знання і усвідомлює діалектичні та динамічні відносини з Богом як один з найголовніших вимірів людини. Метою *вед* є переконання людини в тому, що вона не є незалежною істотою, але частиною всесвітнього організму, який підпорядковується діяльності вищих сил. У *ведичній* літературі, особливо в перших та головних *упанішадах*, викристалізувалися такі поняття як *дгарма* – закономірність, *пракріті* – матерія, *пуруша* – дух, *сат* – буття, *асат* – небуття *брахман* та *атман* – вищий духовний початок та ін. Головне призначення *ведичної* літератури – надати науку духовного самопізнання, тим самим розкрити для людини шляхи звільнення від матеріальних страждань (*мокийі*). *Бгатавад-гіта* називає знанням «*визнання важливості самоусвідомлення і філософський пошук Абсолютної Істини*».

Процес пізнання у *ведичній* культурі є таким – учень уважно вислуховує справжнього духовного вчителя. Справжнім визнається той вчитель, який належить до авторитетної ланки учнівської послідовності. Інколи псевдо- духовні вчителі створюють власну лінію послідовності. Вони мають «бачення» або сон, в якому Бог «уповноважує» їх. Проте, це ніколи не приймається послідовниками справжньої духовної традиції. Вища школа *ведичної* освіти традиційно призначена для *саннійасі* (того, хто веде відречений спосіб життя) і складається з *упанішад*. *Упанішади* навчають філософії тих, хто шукає звільнення від народжень та смертей. Процес вивчення *упанішад* також відомий як «завершення *вед*» (*веданта*). Тексти *упанішад* вважаються надзвичайно складними для розуміння і можуть вивчатися лише за допомогою *гуру* (духовного вчителя). *Гуру* означає – «той, хто обтяжений знанням».

Метою *вед* є переконання людини в тому, що вона не є незалежною істотою, але частиною всесвітнього організму, який підпорядковується діяльності вищих сил. У *ведичній* літературі, особливо в перших та головних *упанішадах*, викристалізувалися такі поняття як *дгарма* – закономірність,

пракриті – матерія, *пуруша* – дух, *сат* – буття, *асат* – небуття *брахман* та *атман* – вищий духовний початок та ін. Процес пізнання у ведичній культурі є наступним – учень уважно вислуховує справжнього духовного вчителя. Справжнім визнається той вчитель, який належить до авторитетної ланки учнівської послідовності.

Усі негаразди сучасних суспільств, якщо простежити їх джерело, призведуть і до їх учителів, що вимушено беруть на себе величезну відповідальність за майбутнє благополуччя своїх послідовників. Якщо вони зневажають своїми істинними обов'язками, не знаючи різниці між матерією і духом, то їх невігластво, передане майбутнім дорослим членом суспільства, гарантує цьому суспільству похмуре та гірке майбутнє.

Поклоніння Верховній Істоті буває двох видів. Метафізичний пошук кінцевої реальності – це перший вид поклоніння. Людина повинна правильно підготуватися до цього завдання. Вона повинна вивчати писання під керівництвом компетентного наставника та обговорювати отримані істини зі своїми товаришами-учнями. Метою цього навчання є прояснення духовних предметів. Це вивчення являє собою одну з форм поклоніння Богам. Людина бере на себе обов'язання зробити отримане нею знання доступним для інших. Інший вид поклоніння, згідно *Мадгві*, – це медитація (*дг'яна*). Коли шукаючи правильно розуміють і уловлюють зміст писань, вони не повинні задовольнятися простим книжковим знанням, що одержали. Простого словесного знання й інформації ніколи не буває достатньо. Бога потрібно відчуті та усвідомити на своєму власному досвіді. Це потрібно усвідомити як частину особистого досвіду шукаючого. Людина повинна витратити кілька життів, щоб досягти такого рівня зосередженої відданості.

Народжуючись у людській формі, всі живі істоти пов'язані між собою різними узами: батьківськими, любовними, дружніми, ворожими та нейтральними. Кожна людина впродовж життя має багато попутників або супутників, комусь вона дарує радість, комусь своїми вчинками заподіє болю і страждання, когось вона любить та ненавидить, а хтось спричиняє їй занепокоєння. Розмотати цей клубок зв'язків *карми* ніхто не в змозі. Є *карма* загальна, індивідуальна, є *карма* суспільства, нації, країни, партії й, навіть усього Всесвіту. У кожному житті люди розплачуються за свої минулі гріхи, від когось одержують борги, комусь повертають їх. У *ведах* йдеться про те, що всі борги, які є в цьому житті, необхідно віддавати, інакше люди зв'яжуться міцними узами і в наступному житті відпрацьовуватимуть цю *карму*.

Захистити психіку людини в цьому матеріальному світі, згідно з ведами, може тільки високий рівень свідомості, тоді всі нижчі «образні

думки» «відскакуватимуть» від тонкого тіла людини. Люди відрізняються рівнем свідомості: чим вищою є свідомість, тим сильнішою є імунна система (*оджас*) в тілі, тим сильнішим є захист.

Принципи *ведичного* етикету – вічні принципи взаємин, які будуються на основі розуміння того, що інша особистість є духовною душею й слугою Бога. Розуміючи це, людина зможе налагоджувати й культивувати істинні духовні стосунки, що мають справжній ґрунт. Відтак потрібно пам'ятати, що *ведичний* етикет є етикетом духовного світу.

Ведичні знання та методи – як основа формування світоглядних засад і здоров'я людини практичних методів ведичного знання, їх значення для формування основ життєдіяльності людини, її світогляду та здоров'я. Сучасний глобалізований світ виділяє проблему здоров'я людини як одну з найсуттєвіших і найскладніших проблем. У сьогоденні простежується і нерівність у вирішенні цієї проблеми – нерівність, що існує між розвиненими країнами і країнами бідними. Окрім того, існує нерівність у здоров'ї й в залежності від соціального статусу людини. Саме тому потрібно проаналізовані можливості людини, завдяки системі ведичного знання, переорієнтувати себе, своє ставлення до власного життя, до життя інших людей.

У *ведах* йдеться про те, що всі живі істоти на цій планеті мають душу. Але основне розходження між твариною і людиною полягає в тому, що людина здатна контролювати себе і діяти усвідомлено. Завдяки цьому людина має волю, вона повинна обирати і вибирати, вона має перевагу над іншими живими істотами завдяки власній духовності. Тому ми ніколи не повинні призабувати про те, що люди повинні бути відповідальними за свої вчинки, водночас як тварини перебувають під владою інстинкту і тому не можуть відповідати за власні дії. Не можна зневажати вищою метою людського життя й опуститися до бездумної, тваринної поведінки, не страждаючи при цьому. Люди призабули, що у тваринному житті немає ні щастя, ні задоволення.

Отже, яким чином ці стародавні *ведичні* знання допоможуть нам, нашим сучасникам у вихованні і навчанні молодого покоління з метою поліпшення положення нинішнього технократичного суспільства? І взагалі, чи потрібно звертатися до цих споконвічних знань, що складають цілісну систему загальнолюдських цінностей стародавньої розвинутої цивілізації *арійв* або ж продовжувати видумувати далі нові тимчасові системи, заплутуючи і так уже великий клубок помилок, зроблених протягом останніх тисячоліть, що призвели до сумних наслідків і деградації культури людства?

ЛІТЕРАТУРА

1. Степанюк Ю.А. Ведичні знання про здоров'я. Книга про філософію здоров'я. – Рівне, 2008. – 552 с.
2. Бхагтіведанта Свами А.Ч. Бхагавад-Гіта як вона є. –К.: ВВТ, 2001. – 764 с.
3. Свами Шивананда. Йога і здоров'я //Пер. з англ. А.Соломарський. – К.: “Софія”, 1998. – 256 с.
4. Айєнгар Б.К.С. Погляд на йогу: Пер. з англ. – К.: “Здоров'я”, 1992 – 312 с.
5. Філософська думка стародавньої Індії //Читанка з історії філософії. У 6 кн. /Під ред. Г.І. Волинки. - К.: Фірма “Довіра”, 1992. – Кн.1. Філософія Стародавнього світу. – С. 9–52.